

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

2. Exempla istius grauitatis allata & expensa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

& exilibus dicat, conuertit ad magna. Vix otiosum quidpiam dixerit, non quærit quæ fuerit hoc anno hyems Italix? an cara futura sit annona? Quid dicant Selenodromiorum prognostica, futuros ne morbos, aut sceno nocituros imbres pronuncient? Quid noui porter Gallicus Mercurius, & an se moueant Heluetij? Hanc, & similia narrationum generâ, quæ apud graues personas putida sunt, nauseanti stomacho repudiat, & continuo de rebus diuinis, temperatè tamen loquitur. Atque ut est magnæ auctoritatis, sermones, & mentes hominum, quò vult rapit, & in omnicoetu non imperio, sed vita atque ingenio dominatur.

Viri grauius & conseruatius.

In dictis est vera, constans in factis, aduersus factos serius, in improbos asper, ad potentiorum obsequia rigidus, ad dissimulationem patum aptus, ad fomenta cupiditatibus hominum ministranda, nunquam flexibilis, ad vitia exagitanda ore, & vultu compositus. Summum enim putat nefas officio vitam anteponere, & viuendi desiderio honestatem, propter quam vita expetenda est, amittere. Hæret præterea totus sibi vel potius origini suæ Deo, animum impense colit, in corporis cura parcus est, quam valetudine, non voluptate meretur, in orationibus creber, multus in vigilijs, magnis semper curis, & cogitationibus districtus, ad summum in promouendo Dei cultu totus.

Hæc fermè in priuata vita: In concionibus spirat quam impressit moribus maiestatem. Argumentis delectatur: haud probabilibus, sed planè firmis, solidis, & quæ sunt æternæ veritatis. Omnium inuentionum seminarium habet in factis litteris collocatum, raro peregrinam doctrinam accersit, aut si quid aspergit, cauet maxime ne ostentet, non multa Græcè dicit, aut Hebræicè, historias, imagines: *γῶμας*, parabolas, & cætera quæ in humaniorum litterarum sunt instrumento, vel valere iubet, vel si quid excidit, contemnendo potius vsurpat, quam ostentando. Contra insignes habet ex Prophetis, Apostolis, sed maxime ex Christi Domini sententijs locos, in quibus vim per magnam facit, hæc expendit, hæc inculeat, & quasi malleis cudit, atque imprimi peccatoribus, his venatur animos, his impugnat, & tamquam machinis capit. De mysterijs, vita, factis, verbis, & morte Domini frequentissimè loquitur, & magnificentissima oratione hæc exaggerat.

Locis concionum graues.

In dispositione argumentorum non vult videri Rhetor, de indultitia tractum, & collocationem obsecrat, ut impetu fluere, non curam olerè videatur oratio, maior est enim, quam qui minutis scholasticorum præceptis subijciatur, ardens suspicionem refugit, habet tamen artificium grande, quod pauci sciunt, sed qui hominis ingenium nouere melius animaduertunt. Genus dicendi sequitur non verbis, volucris, & incitatum, sed pressum, acre, seuerum, sententijs adstrictum. Consulto fugit sensus sculptos, amabiles, & lasciuiosos, venantes figurâs, & delicatorum verborum violas, tum spissos, & productos exitus, tum orationem numerosis legibus circumscriptam ferre non potest, sacrum potius indueret, aut cymbalis personaret, quam se vinceret necessitate sermonis certo quodam rinitu pueriliter exultantis. At si quæ sunt graues sententiarum figuræ, quæ dicentis libertatem expriment, quæ iubeant, quæ castigent, quæ exerceant, has lubentius arripit.

Luctatur crebro cum vitijs, crebrius etiam cum fidei hostibus congreditur, & in hoc dicendi argumento regnat, docet acutè, pugnat acriter, potentissime conuincit, insectatur genorose, & iuber, & omnia quasi ex tripode loquitur. In gestu sæpius est sedatior, nisi res alter postulet multum tamen se commouere non putat esse grauitatis, quod si his virtutibus statuta quoque corporis probeera, & acres oculi, & maiestas incessus, & sparsim aliquot temporibus cani accedant, naturam dixeris ad cumulatam operis perfectionem fuisse velificatam.

Afferuntur Exempla istius grauitatis, & expenduntur.

C A P V T II.

Multa passim huiusmodi stylo conscripta occurrunt in sanctorum Patrum libris, non omnes tamen in eo dicendi genere pares fuerunt, sed alij remissius videntur habuisse, prout varia ferebant hominum ingenia. Inter Græcos Athanasius maxime grauis est, cuius ut vita fulgur, sic oratio fulmen extitit, minus itaque floris habet, quam ceteri, minus olet scholæ delicias, quam Diuus.

Athanasij grauitas.

D d d d d 3.

Diuus Gregorius Nazianzenus, Basilus, Chry-
sostomus, habet tamen orationem grandem, &
suo animo parem.

*Arbana-
sua inuo-
cat ani-
mam
Pauli.*

Talia sunt ista in Apologia ad Constanti-
um, ubi orationem orsus isdem ferme verbis,
quibus Diuus Paulus apud Agrippam Regem,
in ipso limine beatam illam Apostoli animam
inuoat, quem intercessorem pro se, haud Im-
peratorem fieri cupit, quod & ipse veritatis sit
præco, & à Christiano Principe, tantus Chri-
stianorum Princeps audiri mereatur. Hæc ante
non vastè, & tragicè extulit, sed pressè, & gra-
uiter; nam statim post sancti Pauli verba, per-
commodè subiicit, *Siquidem Beati Pauli ver-
bis utens, illum apud te meum intercessorem fa-
cia.* In hoc autem argumento, & in alijs, vbi-
cumque potest, sacras historias aspergit, aut
sententias, vt totus videatur se ad hanc palæ-
stram conformare.

*In Apolo-
gia ad Cō-
stantium.*

Deinde hoc, quod sequitur, quàm gene-
rosi spiritus! vbi calumniam de traducto apud
Constantem fratrem Imperatore Constantio
refellens. *Pudet* (inquit) *reuera vel diluendo
de ista re mentionem facere. Quapropter ne a-
lijs quidem percunctantibus respondere velim,
ne iterum, dum excusio me. suspitionem animis
relinquam.* Num putes videre te Leonem à tur-
ba canum circumuentum, quos ne dignatur
quidem suæ generositatis memor aspiciere.
Mox ad ipsum conuersus Principem, *Tua au-
tem pietati magna, & clara voce respondeo, ma-
nuque extensa quod dici ab Apostolo, Deum in
meam ipsius animam testor.* Videant illi qui
hæc Demosthenis mirantur, num & hic mi-
nus habeat grauitatis.

*In Apolo-
gia de fu-
ga sua.*

Et cum Ariani illi fugam, & timiditatem
obicerent, quanta generositate ostendit, oportu-
isse igitur se, si ex istorum sententia magna-
nimus fieri voluisset, Arianam crudelitatem
expleuisse suo sanguine, & quod languorem a-
nimi alijs abijciant, non studiosi virtutis, sed a-
nidi erroris, non ipsi quidem fortes, sed in fe-
rina sæuitia leporibus timidiores.

Tum ibidem cum insectatur Arianorum
vitia, non conuiciatur muliebriter, sed affert
flagitia magna, & nimis testata. Pestremò il-
lud subiungit, *Singuli igitur singulis vitijs ex-
cellunt, vna tamen omnibus in genere, & com-
munis macula est, quod pro harese sua belloq; in
Christum, non Christiani amplius, sed Ariani
appellantur.*

At verò cum illam funestissimam tragæ-

diam describit per sceleratissimum Georgium *Depre-
cat. ad Cr.
& thodexa.*
in Ecclesiam inuectam, narratio plena est gra-
uitatis, & horroris, nihil habet ambitiosa, &
diffusa amplificationis. Ibi Virgines intami-
natae nudantur, Monachi pedibus obruti ani-
mam efflant, subijciuntur feruilibus agris
matronæ, sacri baptismi fontibus inijcitur
flamma; aues & nubes pineq; inter effusam im-
proborum lætitiã, Ecclesiarumque vastita-
tem, idolis immolantur, quæ ille sine multa
cogitatione sanctè, & grauitèr deplorans, longè ma-
gis credibilia facit.

Inter Latinos magnam habet dicendi gra-
uitatem sanctus Cyprianus, qui profecto mihi
videtur post illam ad Danatum epistolam mol-
lioribus adhuc luxuriantem cincinnulis omne
dicendi Veneres abiicisse, totumque se ad se-
uerius dicendi genus elimasse. Nam ista quæ
dicta sunt contra mulieres in balneis diuertan-
tes cuius spiritus sunt?

Quid verò quæ promiscuas balneas ade-
unt, quæ oculis à libidine curiosis, pudori
ac pudicitia corpora dicata prostituunt, quæ
cum viros, atque à vitis nude vident turpiter,
ac videntur, nonne ipse illecebram vitus præ-
stant? nonne ad coruptelam, & iniuriam suam
desideria præsentium sollicitant, & inuitant?
Viderit, inquit, quæ illuc mente quis veniat
militantem resistendi corpuseculi cura est, &
laudandi. Non te purgat ista defensio, nec lasciu-
iæ, & petulantia crimen excusat, Sordidat
lauacro ista, non abluit, nec emundat membra,
sed maculat.

Impudicè tu neminem conspicias, sed ipsa
conspicieris impudicè: oculos tuos turpi ob-
lectatione non polluis, sed dum oblectas alios,
ipsa pollueris. Spectaculum de lauacro facis:
theatro sunt fœdora quò conuenis; verecun-
dia illic omnis exultat, *Simulcum amicitia re-
sistit, honor corporis, ac pudor ponitur, denotanda, ym-
& contuectanda virginitas reuelatur.* Iam nunc
confidera, an cum valetas, verecunda sis in-
ter viros, talis, cui ad inuerecundiam proficit
audacia nuditatis.

Sic ergo frequenter Ecclesia virgines suas
plangit, sic ad infames earum, ac detesta-
biles fabulas ingemiscit, sic flos virginum
extinguitur, honor continentia ac pudor
ceditur, gloria omnis, ac dignitas profana-
tur. Sic se expugnator inimicus per artes suas
infernus: sic insidijs per occulta fallentibus
diabolus obrepit: sic dum ornari cultius, dum
liberius euagari virgines volunt, esse virgines
desi-

*Cyprian
grauita.*

*In admi-
tes bol-
nem, & D.*

*Cypri. ex
dysip. Cy-
hab. Virg.*

na. 27. S.

*Cypri. am-
plificat.*

*lunt gra-
uer. Velli-
canti illa*

*veritas, &
multum
habuit*

*apparent
Notum*

*Herodoti
dicitur.*

*Quæ dicitur
Ariani*

*in Ariani
Ariani*

*in Ariani
Ariani*

*in Ariani
Ariani*

*in Ariani
Ariani*

*in Ariani
Ariani*

S. Antonij
admirabi-
lis graui-
tas.

desinunt, furtiuo delectore corrupta, viduz
antequam nupta, non mariti, sed Christi adul-
terat, quam fuerant premijs ingentibus virgi-
nes destinata, tam magna supplicia pro amif-
sa virginitate sentiunt.

Mihi vero videtur quot verba, tot spargi
fulmina, sensus sunt grandes, & heroici, *vt*
sordidat lauatio ista non abluit, & spectaculum
de lausacro facis. Deinde, sic ergo frequenter
Ecclesia Virgines suas plangit, sic ad infames
sorum, ac detestabiles fabulas ingemiscit, &
eum dixisset: Illic omnis exiuit cum amictu
vestis, non addidit referri hoc ab Herodoto,
historia libro primo, & dici in persona Gygis,
de vxore Candaulis Regis, & sic in Græco ha-
berit, *ἄμα δὲ χιτῶν ἐξέσπεντο σινυδύου,*
καὶ τὴν ἀπὸ γυνῆ. Tum Dionysium Halicar-
nassensem, in libro *περὶ σινυδύου οὐμοῦ* lau-
dare Attico stylo reddidisse, cum ab Herodoto
Ionicè conscripta essent. Hæc enim omnia di-
cendi grauitatem attriuisent, & ex Episcopo
fecissent sophistam.

Generosæ præterea sunt insectationes. Im-
pudicè tu neminem conspicis, sed ipsa conspicere
impudicè. Et si quæ sunt (qualis est ista) figu-
ræ dictionis, fluuat sine vlla affectione, vt qua
cum viros, atque à viris nuda vident turpiter,
ac videntur. Tum verba grauius anhelata, vt
pro Virginitatem produunt, pudori, ac pudicitia
dicata corpora prostituunt, & reliqua profusus
similia.

Augustini Inueniuntur etiam pleraque apud Diuum
grauitas Augustinum grauissime dicta, vt de filio ma-
grauis trem pulsanter à Donatistis baptizato, *In ma-*
tas Augu- ternum sanguinem fremens albæ vestibus can-
Affectus didatur: caditur mater carnalis, in membris
Augustini quibus genuit, & pauit ingratum. At verò Am-
in signis brosi dictum ad Calligonium, num videtur
Ambrosij ex alta quadam mente, & his generositatis
grauitas præsidij instructa fluere. Cum enim hic auli-
grauis cus impius fatelles audacie dixisset: Tu me
grauis viuo contemnis Valentinianum, caput tibi
Ambr. aufertam, & vitam. Retorsit vir sanctus dignam
Ambrosio vocem. *Vinum impleat, quod minar-*
ris. Ego lubens patiar, quod Episcopi, tu facies
quod spadones. Sed tamen Ambrosius, & Au-
gustinus in hoc genere concionatorio, plus
habent nonnunquam suauitatis, & maiestatis,
quam pressæ acrimonie.

Palladius Magnus quoque ille Antonius licet istius
in Lausca- factæ expertis esset eloquentiæ, augustæ cuius-
ca, sct. 23, dam grauitatis, in suis sententijs reliquit vesti-

gia, qualia sunt ista, quæ Eulogio consulenti
respondit. Is quippe mutilatum, pauperem, &
omni ope destitutum domo exceptum per
quindecim annos indulgentissimè aluerat, à
quo homine scilicet ingrato contumelijs indi-
gnissimis vexabatur, quibus permotus quæsi-
uit ab illo Magno, an mutilatum abijceret.
Tum Antonius: *Abijcias tu enim Eulogij: at qui*
eum creauit non abijcit, si tu abijcias, Deus sus-
citabit te meliorem, qui eum collegat. Deinde ad
mancum, maledicum conuersus. *Mutilate, ma-*
culate, caelo & terra indigne, non cessas, cum Deo
pugnare, &c. quibus vocibus ambos quasi ful-
mine affatos dimisit.

De alia specie grauitatis, qua maiestas di-
citur.

CAPVT III

Et & alia species grauium, qui in eo
quidem cum prioribus conueniunt, *Gravitas*
quod leuia quæque, & frivola, declinet, vt *χρῆμα*
spiritus habeant rerum altissimarum, usque, lu. *quæ*
benter inuentionur; Sed in eo differunt, quod
alij plus habeant fieri, & adipalis generis: Itaq;
amant argumenta splendida, grandia, sublimia,
dicunt rationibus, non modo solidis, sed quod
magis delectat speciosis, nec pressè quidem, &
subtiliter, & enucleatè, sed amant circuitum,
& pompam, ab omni tamen redundantia, & af-
fectatione seiunctam. Doctrinam nec ostentant
pueriliter, nec premunt obscure, magnas
habent orationis diuitias, sed sine furo habent,
thesaurum sapientiæ, sensus dices, verba grandia,
tractus lenissimos, figuras dignitate magis
quam venustate decoras.

Ad summum mihi videntur quasi eximia
magnitudinis balenæ ferri stanquillo mari, se-
cumque longos aquarum tractus, & flexuosos
reciprocantium vndarum vortices agere. Tali-
s est nonnunquam Diui Chrysostomi stylus,
vbi ab illo populari sermone leniter assurgens
vibrat se in altam mysteriorum caliginem, &
arcana quædam Theologiæ grandiore stylo
prosequitur. Talis Diuus Gregorius Nazian-
zenus, vbi de Deo, & sacra doctrinæ maiestate
verba facit, orationemque, non iam pressam, &
adstrictâ, sed paulo vberius explicatam fundit.
Sed